

Päiväys/Datum
11.5.2022Dnro/Dnr
TRAFICOM/83886/05.03.160.01/2022Viite/Referens
UUELY/5170/2021**Valtatien 4 liittymäjärjestelyt välillä Vuorenkyläntie (mt 6134) - Oravakivensalmi, Hartola****Hyväksymisesitys**

Uudenmaan ELY -keskus on toimittanut 18.2.2022 päivätyn tiesuunnitelman hyväksymisesityksen suunnitelma-aineistoinen Liikenne- ja viestintävirastoon hyväksyttäväksi.

Tiesuunnitelmalla rakennetaan uusia kanavoiteja sekä väistöiloja valtatielle 4 Hartolan taajaman pohjoispuolelle välille Vuorenkyläntie - Oravakivensalmi. Nykyisiä yksityisteiden liittymiä yhdistetään ja porrastetaan. Nykyinen valtatie jää edelleen maantiekseksi ja rinnakkaistiekseksi valtatieen länsipuolelle välille Ansio -Rusi. Rinnakkaistietä jatketaan pohjoispäässä noin 2 km matkalla (M3). Valtatie 4 kuuluu liikenne- ja viestintäministeriön pääväylistä antaman asetuksen mukaiseen runkoverkkoon ja on palvelutasoluokan I pääväylä. Lisäksi valtatie 4 kuuluu TEN-T ydinverkon osana Botnian TEN-T ydinverkkokäytävään ja on osa suurten erikoiskuljetusten verkkoa.

Tiesuunnitelmalla korvataan aiemmin hyväksytyssä tiesuunnitelmassa "Vt 4 Hartola - Oravakivensalmi" esitettyjä liittymä- ja rinnakkaistiejärjestelyjä Vuorenkyläntien (maantie 6134) ja Oravakivensalmen välillä.

Yleissuunnitelma

Tiehankkeesta on laadittu yleissuunnitelma "Valtatien 4 parantaminen välillä Hartola - Oravakivensalmi, Yleissuunnitelma", jonka Tiehallinnon keskushallinto on hyväksynyt 30.3.2005 päätöksellään dnro 903/2004/20/3.

Aiemmat suunnitelmat

Vuonna 2005 hyväksytyn yleissuunnitelman pohjalta on laadittu tiesuunnitelma "Valtatien 4 parantaminen välillä Hartola - Oravakivensalmi, Hartola", jonka Tiehallinnon keskushallinto on 19.11.2009 päätöksellään 592/2006/30/230 hyväksynyt.

Päätös

Tällä hyväksymispäätöksellä korvataan tiesuunnitelman "Valtatien 4 parantaminen välillä Hartola - Oravakivensalmi, Hartola" Tiehallinnon keskushallinnon hyväksymispäätös 592/2006/30/230, 19.11.2009 seuraavilta osin:

- Valtatien 4 paaluväli 620-1125
- Yksityistien Y3A (Lohiniementie) liittymä Vt 4 pl. 920 vas.
- Yksityistie Y1
- Valtatien 4 paaluväli 2330-3100
- Yksityistien Y9A liittymä Vt 4 pl. 2650 vas.
- Yksityistie Y9
- Yksityistie Y11
- Yksityistie Y12
- Yksityistien Y13A liittymä Vt 4 pl. 3000 vas.
- Yksityistie Y16
- Maantien hallinnollinen muutos Muikunlahden ja Kissamäen välillä (nykyinen valtatie jää edelleen maantietarkoituksiin, eikä sitä pureta)
- Yksityistiet Y20, Y21 ja Y22
- Yksityistie Y35 plv 340-472
- Yksityistie Y24 ja liittymä Y24A Vt 4 pl. 8896 vas.
- Yksityistie Y29
- Yksityistie Y27 pl. 430-463
- Yksityistie Y30
- Valtatien 4 paaluväli 9975-10510
- Yksityistien Y31A liittymä Vt 4 pl. 10114 vas.
- Yksityistien Y32A liittymä Vt 4 pl. 10276 oik.
- Yksityistien Y33
- Valtatien 4 paaluväli 11300-11510

Liikenne- ja viestintävirasto hyväksyy 17.12.2021 päivätyn ja 17.2.2022 sekä 28.4.2022 muutetun tiesuunnitelman seuraavasti:

Maantiet

Tie ja paaluväli	Pituus [km]	Liikennetekniset mitat	Päällyste	Huom. / piirustus
Valtatie 4				
620-1125	0,505	Kokonaisleveys 10,50 m	Kestopäällyste	3T-1, 3T-2, 3T-3, 3T-8 ja 3T-9
2330-3100	0,770	Ajorata 7,5 m		
9975-10510	0,535	Ajokaistoja 1 + 1		
11300-11510	0,210			
	yht. 2,020			
M2				
0-205	0,205	Kokonaisleveys 7,5 m Ajorata 6,5 m Ajokaistoja 1 + 1	Kestopäällyste	3T-4
M3				
0-2269	2,269	Kokonaisleveys 7,5 m Ajorata 6,5 m Ajokaistoja 1 + 1	Kestopäällyste	3T-5 3T-6 3T-7

Valtateiden ja muiden maanteiden liittymien kanavoinnit, väistötilat, pysäköintialueet ja pysäkkijärjestelyt suunnitelmakarttojen 3T-1... 3T-9 mukaisesti.

Valtatien ja muiden maanteiden liikennetekniset poikkileikkaukset piirustuksen 4T-1 mukaisesti.

Valtatien ja muiden maanteiden korkeusasema pituusleikkausten mukaisesti.

Maantiellä sallittu liikenne ja liikenteen pysyvä rajoittaminen

Valtatiellä 4 paaluvälillä 4720-8410 kielletään jalankulku ja polkupyörällä ajo. Paaluvälillä 4720-8475 kielletään moottoriajoneuvoliikenne, jonka rakenteellinen nopeus on 60 kilometriä tunnissa tai sitä alempi.

Tiealue

Tiealueet suunnitelmakarttojen 3T-2 ... 3T-7 mukaisesti.

Nykyinen syrjään jäävä valtatie 4 tiealue varataan edelleen tietarkoituksiin piirustusten 3T-4 ja 3T-5 mukaisesti.

Tieturvallisuusarviointi

Valtatie 4 kuuluu Suomessa yleiseurooppalaiseen TEN-T -ydinverkkoon sekä lain liikennejärjestelmästä ja maanteistä 4 § mukaiseen valtakunnalliseen runkoverkkoon. Suunnitelmasta ei ole laadittu liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain 43 d § mukaista tieturvallisuusvaikutusten arviointia, koska suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet ovat lähinnä paikallisia yksityisten teiden ja -liittymien järjestelyjä, eikä niiden ole katsottu olevan tieverkkoon tehtäviä merkittäviä muutoksia, joilla olisi vaikutusta tieverkon turvallisuustasoon.

Tieturvallisuusauditointi

Valtatie 4 kuuluu Suomessa yleiseurooppalaiseen TEN-T -ydinverkkoon. Suunnitelmasta on tehty liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain 43 e §:n mukainen tieturvallisuusauditointi. Auditoinnissa tehdyt havainnot on kirjattu muistioon 1.8T.

Auditoinnissa ei havaittu A (aiheuttaa vakavan turvallisuusriskin, vaatii toimenpiteitä) tason riskejä. Auditoinnissa todettiin kuusi B (aiheuttaa turvallisuusriskin, toimenpiteitä tulee harkita) tason puutetta, joista yksi (B2) on suunnitelmassa täysin huomioitu.

B1. Rinnakkaisen yksityistien Y1 paaluvälillä 500-590 pohjoiseen loivaan 0,5 % ylämäkeen ajava saattaa aiheuttaa häikäistymistä valtatieä etelään noin paaluvälillä 600-700 ajaville.

Uudenmaan ELY-keskus toteaa, että häikäisyn ehkäisy huomioidaan rakennussuunnittelun yhteydessä suuntaamalla yksityistien tasausta mahdollisuuksien mukaan eri suuntaan valtatieliikenteen suhteen. Mikäli häikäisyä ei saada suuntauksen suunnittelun keinoin torjuttua, istutetaan kriittisiin kohtiin pensasistutuksia. Istutusten suunnittelussa huomioidaan alueen kuuluminen arvokkaaseen maisema-alueeseen, eikä istutuksilla suljeta tärkeitä näkymiä maisemaan.

B3. Y8 Huuperintien ja Y9 Rantatöyryntien liittymissä meluvallit on osoitettu melko lähelle valtatieä. Vallit saattavat rajoittaa liittymisnäkemisiä. Liittymisnäkemien riittävyys tulee tarkastaa ja harkita muutoksia meluvallien sijaintiin ja mitoitukseen. Sivusuunnilla voi olla tarpeen esittää Stop-merkit, jolloin näkemäpiste voi olla vain 10 metrin päässä ajoradan reunasta.

Uudenmaan ELY-keskus toteaa, että liittymisnäkemät huomioidaan vallien rakennussuunnittelun yhteydessä siten, että ohjeen mukaiset liittymisnäkemät saavutetaan. Stop-merkin käyttö harkitaan tapauskohtaisesti, mikäli kärkikolmion edellyttämä näkemä ei ole kohtuullisin kustannuksin saavutettavissa.

B4. M2 liittymäkulma valtatieen paalulla 4700 on noin 86/114 gon. Liittymäkulma tulisi mahdollisuuksien mukaan parantaa liittymän liikenneturvallisuuden vuoksi suorakulmaiseksi tai vähintään tasoon 100 +/- 10 gon.

Uudenmaan ELY-keskus toteaa, että liittymän muotoilu tarkennetaan rakennussuunnittelun yhteydessä siten, että liittymä mahdollistaa kaiken tieliikennelain mukaisen ajoneuvoliikenteen. Tarkemman suunnittelun yhteydessä myös liittymäkulma tarkistetaan.

B5. M3 liittymässä valtatieen 4 paalulla 8900 on meluvallit osoitettu melko lähelle valtatieä. Vallit saattavat rajoittaa liittymisnäkemä. Liittymisnäkemien riittävyys tulee tarkastaa ja harkita muutoksia meluvallien sijaintiin ja mitoittamiseen. Sivusuunnalla voi olla tarpeen esittää Stop-merkit, jolloin näkemäpiste voi olla vain 10 metrin päässä ajoradan reunasta. Lisäksi yksityistien Y29 liittymä on vain noin 30 metrin päässä valtatieliittymästä ja Y29/Y28 liittymä vain noin 15 metrin päässä M2 ja Y29 liittymästä, mikä voi aiheuttaa virhetulkintoja ja nostaa onnettomuusriskiä.

Uudenmaan ELY-keskus toteaa, että liittymisnäkemä huomioidaan vallien rakennussuunnittelun yhteydessä siten, että ohjeen mukainen liittymisnäkemä saavutetaan. Stop-merkin käyttö harkitaan tapauskohtaisesti, mikäli kärkikolmion edellyttämä näkemä ei ole kohtuullisin kustannuksin saavutettavissa. Yksityistiet Y28 ja Y29 ovat hyvin vähäliikenteisiä. Samoin maantien M3 liikenne on arvioitu vähäiseksi. Kiinteistövaikutusten vuoksi on tiejärjestelyt haluttu pitää tiiviinä ja rinnakkainen yksityistie sijoittaa mahdollisimman lähelle valtatieä.

B6. Valtatieen 4 paalulla 10200 Suursyväntien Y32 liittymässä tulisi havaittavuuden vuoksi harkita liittymää edeltäviä F2-tyyppin suunnistustauluja, vaikka viitoitusohjeen mukaan ei suunnistustauluja lähtökohtaisesti käytetä valtatieen ja yksityistien liittymissä.

Uudenmaan ELY-keskus toteaa, että yksityisteiden liittymien opasteiden osalta on suunnitteluperusteeksi sovittu yläpuolisten opasteiden toteuttaminen ilman edeltäviä suunnistustauluja. Yläpuolinen opastustarve ei johdu liittymien viitoituksellisesta tarpeesta, vaan niillä on pyritty selkeyttämään ajolinjoja tiemerkinnoin kanavoiduissa liittymissä. Kohdalle toteutetaan pohjavedensuojaus ja jokainen suojaukseen toteutettu läpivienti heikentää suojauksen toimivuusvarmuutta. Erillisiä suunnistustauluja ei toteuteta.

Maantien ulkopuoliset maankäyttörajoitukset

Valtatieen 4 suoja-alue ulotetaan 30 metrin ja muilla maanteilla 20 metrin etäisyydelle ajoradan keskilinjasta.

Valtatieen 4 yksityisteiden liittymät ja maatalousliittymät

Valtatie 4 kuuluu 1.1.2019 alkaen valtakunnallisesti merkittävään runkoverkkoon. Liikennejärjestelmästä ja maanteista annetun lain mukaan runkoverkkoon kuuluvalla maantielle pääsystä voidaan määrätä vain tiesuunnitelmassa. Erityisestä syystä ELY-keskus voi myöntää runkoverkkoon kuuluvalla maantielle liittymäluvan. Päätöksellä kielletään liittymästä valtatielle 4 muita kuin alla olevan luettelon mukaisia yksityisten teiden liittymiä ja maatalousliittymiä.

Liittymän sijainti tie	Liittymän sijainti		Liittymän ja yksityisen tien			Huom. / Piirustus
	paalu	oik. / vas.	tunnus	pituus [m]	leveys [m], päällyste	
Vt 4	905	oik.	Y4	36	4,0 Sora	3T-1
Vt 4	2600	vas.	Y9	108	5,5 Sora plv. 5-60 4,0 Sora plv. 60- 113	3T-2
Vt 4	2654	oik.	Y8	50	5,5 Sora plv. 8-30 4,0 Sora plv. 30-58	3T-2
Vt 4	10185	oik.	Y33	71	5,5 Sora	3T-8
Vt 4	11391	oik.	Y34	54	4,0 Sora	3T-9

Muiden maanteiden yksityisten teiden liittymät

Liittymän sijainti tie	Liittymän sijainti		Liittymän ja yksityisen tien			Huom. / Piirustus
	paalu	oik. / vas.	tunnus	pituus [m]	leveys [m], päällyste	
M2	56	vas.	Y15	560	4,0 Sora	3T-4
M2	126	vas.	Y43	13	4,0 Sora	3T-4
M2	170	vas.	Y44	20	4,0 Sora	3T-4
M3	160	vas.	Y45	7	4,0 Sora	3T-5
M3	433	vas.	ML	7	3,5 Sora	3T-6
M3	885	vas.	ML	7	3,5 Sora	3T-6
M3	1145	vas.	Y24	98	5,5 Sora	3T-6
M3	1318	vas.	ML	7	3,5 Sora	3T-6
M3	1762	vas.	ML	7	3,5 Sora	3T-7
M3	1922	vas.	Y46	16	3,5 Sora	3T-7
M3	2230	vas.	Y29	1840	4,0 Sora	3T-7
M1	40	vas.	Y29	1840	4,0 Sora	3T-8
Mt 6134	65	oik.	Y1	1000	plv 0-740 5,5 Sr plv 740-1000 4,0 Sr	3T-1

Uusien liittymien tekemiseen tarvitaan elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksen lupa. Sama koskee myös vain maatalousliittymän muuttamista yksityisen tien liittymäksi.

Maatalousliittymät on merkitty suunnitelmaan ohjeellisina, ja niiden tekemisestä ja paikoista tulee sopia elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa erikseen.

Yksityistiet, joilla ei ole liittymää suoraan maantiehen

Liittymän ja yksityisen tien			Pituus	Leveys	Päällyste	Huom. / Piirustus
Tunnus	Sijainti	oik. / vas.	[m]	[m]		
Y11	Y9 Ranta- töyryntie pl. 29	vas.	83	4,0	Sora	3T-2
Y12	Y8 Huuperin- tie pl. 35	vas.	260	4,0	Sora	3T-2
Y13	Vt 4 plv. 3060-3100	vas.	47	4,0	Sora	3T-3 Kääntö- paikka

11.5.2022; TRAFICOM/83886/05.03.160.01/2022

Valtatien 4 liittymäjärjestelyt välillä Vuorenkyläntie (mt 6134) - Oravaki-vensalmi, Hartola , tiesuunnitelman hyväksymispäätös

Liittymän ja yksityisen tien			Pituus [m]	Leveys [m]	Päällyste	Huom. / Piirustus
Tunnus	Sijainti	oik. / vas.				
	Leppänie- mentie					
Y27	Y27:n jatke		193	3,5	Sora	3T-7
Y30	Y33	oik.	900	plv 0-500: 4,0 plv 500-900: 3,5	Sora	3T-7
Y31	Y29 pl. 1192	vas.	55	4,0	Sora	3T-8
Y32	Y33 pl. 40	vas.	77	4,0	Sora	3T-8
Y40			102	4,0	Sora	3T-5

Maanteiltä katkaistavat yksityisten teiden liittymät ja maatalousliittymät sekä niiden korvaavat yhteydet

Katkaistava liittymä	Korvaava yhteys maan- tieltä kiinteistölle	Huom. / Piirustus
Vt 4 pl. 913 vas.	Mt 6134 (Vuorenkylän- tie) - Y1	3T-1
Vt 4 pl. 2650 vas.	Y9 liittymä siirtyy paa- lulle 2600	3T-2
Vt 4 pl. 3002 vas.	Y9 tai M2-Y15	3T-3
Vt 4 pl. 10148 vas.	M3-Y29-Y31 tai M1-Y29- Y31	3T-8
Vt 4 pl. 10168 oik.	Y33 liittymä paalulla 10185	3T-8

Yksityisteiden liittymiä, maatalousliittymiä ja asemakaavan ajoneuvoliittymiä koskevat muut asiat

Päätöksellä perustetaan tarvittavat oikeudet ennestään oleviin yksityisiin teihin tai maanteinä lakkautettuihin tai lakkaaviin teihin tai tieosiin.

Valtio rakentaa liittymät ja yksityiset tiet sekä katkaisee päätöksen vastaiset liittymät kustannuksellaan. Liittymät katkaistaan, kun korvaavat yhteydet on järjestetty.

Haltuunotto

Tiesuunnitelmassa osoitetut tiealueet ja muut tienpitäjän käyttöön osoitetut alueet sekä perustettavat oikeudet otetaan tienpitäjän haltuun maantietoimituksessa pidettävässä haltuunotokatselmuksessa. Haltuunotto antaa tienpitäjälle säädetyt oikeudet käyttää alueita ja oikeuksia tiesuunnitelmassa osoitettuihin tarkoituksiin.

Päätöksen informatiivinen osa

Kustannukset

Hankkeen rakentamiskustannuksiksi on arvioitu noin 4 milj. euroa (maku-ind. 112,3; 2015=100). Johtojen ja laitteiden omistajien kustannuksiksi on arvioitu 14 700 euroa.

Kaavoitus

Tiesuunnitelman alueella on voimassa maakuntavaltuuston 2.12.2016 hyväksymä Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014.

Tiesuunnitelman alueeseen rajautuvat Rantaveden-Rusin rantayleiskaava, jonka Hartolan kunnanvaltuusto on hyväksynyt 20.6.2005, ja Jääsjärven rantayleiskaava, jonka osittaisen muuttamisen ja kumoamisen kunnanvaltuusto on hyväksynyt 30.5.2017.

Tiesuunnitelman alue on pääasiassa asemakaavoittamaton. Tiesuunnitelmassa on osoitettu toimenpiteitä Tippavaaran ranta-asemakaavan alueella (suunnitelmapartta 3T-4), jonka kunnanvaltuusto on hyväksynyt 10.11.2011.

Tiesuunnitelma voidaan hyväksyä voimassa olevien oikeusvaikutteisten kaavojen mukaisena.

Suunnitelmaa koskevat kaavat ovat hyväksymispäätöksen valmisteluaineistossa ja tiesuunnitelman osassa A1.5.

Laaditut selvitykset

Liikenteellisen, taloudellisten ja rakentamisen aikaisten vaikutusten lisäksi on selvitetty mm. ympäristöllisiä vaikutuksia tiesuunnitelman laatimisen aikana. Suunnitelman vaikutukset on kuvattu suunnitelmaselostuksen luvussa 4.

Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma ja alueellinen liikennejärjestelmäsuunnittelu

Valtakunnalliselle liikennejärjestelmäsuunnitelmalle asetetuista tavoitteista suunnitelman toteuttaminen parantaa sekä alueiden kansainvälistä että alueiden välistä saavutettavuutta valtatieliikenteen sujuvuuden parantumisen myötä. Ratkaisut parantavat tieliikenteen turvallisuutta ja toteutettava rinnakkainen tieverkko turvaa asumisen ja elinkeinoelämän tarpeita.

Suunnitelman toteutumisen jälkeen valtatie 4 täyttää paremmin TEN-T ydinverkolle asetettuja palvelutaso- ja laatuvaatimuksia. Suunnitelmaratkaisussa on hyödynnetty nykyistä liikenneverkkoa, millä on parannettu suunnitelman yhteiskuntataloudellista tehokkuutta ja parannettu toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Päijät-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelmalle asetetuista tavoitteista suunnitelman toteuttaminen edistää turvallisia liikkumis- ja kuljetusratkaisuja sekä parantaa liikenneturvallisuutta.

Suunnitteluperusteet ja hankearviointi

Suunnitelmasta on laadittu ja hyväksytty suunnitteluperusteet.

Suunnitelmasta ei ole sen vaikutusten vähäisyyden vuoksi laadittu hankearviointia.

Tiesuunnitelmasta tiedottaminen ja vuorovaikutus

Suunnitelman laatimisen käynnistämisestä ja tutkimusoikeudesta on kuulutettu Uudenmaan ELY-keskuksen tietoverkossa. Kuulutus on julkaistu tietoverkossa 7.6.2021. Kuulutus on lisäksi julkaistu lehti-ilmoituksella 8.6.2021 Itä-Hämeessä ja 10.6.2021 Lähilehdessä.

11.5.2022; TRAFICOM/83886/05.03.160.01/2022

Valtatien 4 liittymäjärjestelyt välillä Vuorenkyläntie (mt 6134) - Oravaki-vensalmi, Hartola , tiesuunnitelman hyväksymispäätös

Suunnitelmaa laadittaessa on kunnalle, kiinteistönomistajille ja muille asianosaisille sekä niille, joiden asumiseen, työnteekoon tai muihin oloihin suunnitelma saattaa vaikuttaa, varattu mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun, arvioida suunnitelman vaikutuksia ja lausua mielipiteensä asiassa. Lisäksi suunnitelman vaikutusalueen kiinteistöjen omistajille ja haltijoille on lähetetty kirjallinen ilmoitus suunnitelman nähtäväksi asettamisesta.

Suunnitelman laatimisen aikana on pidetty tietoverkossa yleinen tiesuunnitelma-luonnosten esittelytilaisuus 14.9.2021. Tilaisuudesta on ilmoitettu Uudenmaan ELY-keskuksen, Väyläviraston ja Hartolan kunnan tietoverkossa sekä lehti-ilmoituksella Itä-Hämeessä 9.9.2021 ja Lähilehdessä 8.9.2021. Lisäksi suunnitelma-luonnokset ovat olleet tutustuttavissa hankkeen verkkosivuilla 13.9.-26.9.2021 välisen ajan.

Suunnitelman nähtävillä olosta on kuulutettu Uudenmaan ELY-keskuksen tietoverkossa. Kuulutus on julkaistu 22.12.2021. Kuulutus ja suunnitelma-aineisto on ollut nähtävillä ELY-keskuksen tietoverkossa 22.12.2021 - 21.1.2022. Kuulutus on lisäksi julkaistu lehti-ilmoituksella 30.12.2021 Itä-Hämeessä ja Lähilehdessä.

Myös Hartolan kunta ja Väylävirasto ovat ilmoittaneet suunnitelman laatimiseen liittyvistä kuulutuksista ja yleisötilaisuuksista omissa tietoverkoissaan.

Suunnitelmasta on saatu **Hartolan kunnan, Päijät-Hämeen liiton ja Lahden museoiden** (alueellinen vastuumuseo) lausunnot. **Hämeen ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastualueen** kanssa on pidetty ympäristöasioita koskeva kokous 18.11.2021, jossa on todettu, että hanke on mahdollista toteuttaa luonnonsuojelualueiden ja kulttuuriympäristön kannalta tyydyttävällä tavalla.

ELY-keskuksen ilmoituksen mukaan tiesuunnitelmassa on otettu huomioon tienpitäjänä toimivan **Väyläviraston suunnittelun ohjauksen** näkemykset suunnitteluprosessiin ja tiesuunnitelman sisältöön.

Muistutukset

Suunnitelmasta on tehty kaksi muistutusta.

1. Muistuttajat A, B, C ja D ovat vaatineet, että

- Huuperintien ja Rantatöyryntie tulee toteuttaa nelihaaraliittymänä aikaisemman (2009) tiesuunnitelman mukaisesti, mikäli kohdalle ei järjestetä kevyen liikenteen alikulkukäytävää.
- Muistuttajien mukaan liittymän porrastaminen kahdeksi kolmihaaraliittymäksi ei huomioi riittävästi kaikkia kulkumuotoja (henkilöautot, jalankulkijat, pyöräilijät ja maatalousliikenne). Tien ylittävä liikenne joutuu liittymään 4-tien liikennevirtaan, mikä heikentää liikenneturvallisuutta ja hidastaa myös 4-tien liikennettä.
- Lisäksi muistuttajat nostavat esiin rinnakkaisen kevyen liikenteen yhteyden tarpeen Huuperintieltä Hartolan suuntaan. Yhteys olisi toteutettavissa n. 1,5 km pituisella rinnakkaisella tieyhteydellä.

Hartolan kunta on todennut, että

- se yhtyy muistutuksessa mainittuun kevyenliikenteenväylän rakentamistarpeeseen välillä Huuperintie-Vuorenkyläntie. Kyseisellä yhteysvälillä liikkuu paljon pyöräliikennettä, joka nyt kulkee valtatievarressa.
- Kunta yhtyy myös muistutuksen antajan ehdotukseen kevyen liikenteen alikulun rakentamisesta. Kevyen liikenteen olosuhteiden parantamiselle välillä Huuperintie - Vuorenkyläntie on olemassa merkittävä tarve.

- Mikäli uuden kevyen liikenteen väylän rakentaminen ei olisi tässä tilanteessa mahdollista, pyytää kunta huomioimaan valtatie toteutuksen siten, että pyöräily valtatie varressa on mahdollisimman turvallista. Kyseessä on tärkeä yli-maakunnallinen pyöräilyn yhteysväli Päijät-Hämeen ja Keski-Suomen välillä.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on todennut, että

- liikennetutkimusten mukaan porrastetuissa liittymissä tapahtuu selvästi vähemmän liikenneonnettomuuksia kuin nelihaaraliittymissä ja valtatie suunnitteluperusteiden mukaisesti valtatie tasoliittymät tulee porrastaa. Porrastetussa liittymässä suojattomien tienkäyttäjien on mahdollisuus ylittää valtatie kohdasta, jossa on vain kaksi ajokaistaa. Kummastakin suunnasta kanavoitussa nelihaaraliittymässä ylitettäviä kaistoja olisi kolme. Näin esitetty ratkaisu on myös suojattomille tienkäyttäjille turvallisempi. Valtatie suunnassa kulkiessa suojattomien tienkäyttäjien turvallisuutta parantaa selvästi nykyistä leveämpi piennar (kohdalla kokonaisleveys 1,5 metriä).
- Alikulkukäytävän toteutusta kohdalle on suunnittelun aikana selvitetty, mutta toteuttaminen aiheuttaisi niin laajoja tiejärjestelyjen tarpeita ja myös kiinteistövaikutuksia, että sen toteuttaminen ei ole mahdollista käynnissä olevan tiesuunnitelman kustannuskehyksessä. Valtatie 4 kehittämisen jatkosuunnittelussa järjestellään rinnakkaisteitä laajemmin ja samassa yhteydessä esitetään risteämispaikka valtatieliikenteen kanssa eritasossa hyöty-kustannuksiltaan tehokkaimpaan paikkaan.
- Muistuttajien esiin nostama kevyen liikenteen yhteystarve Huuperintieltä Hartolan suuntaan on ELY-keskuksen kevyen liikenteen tarvekorissa. Myöskään tämän yhteyden toteuttaminen ei ole mahdollista käynnissä olevan tiesuunnitelman kustannuskehyksessä.
- Valtatie 4 kokonaisleveys kasvaa käynnissä olevan hankkeen myötä 8 metristä 10,5 metriin ja piennar levenee nykyisestä 0,5 metristä 1,0 metriin niillä osin, kun valtatielle toteutetaan leveä keskimerkintä. Kanavoitujen liittymien kohdalla pientareen leveys on 1,5 metriä. Leventyvän poikkileikkauksen myötä kulkeminen valtatie pientareella on aiempaa turvallisempaa.

2. Muistuttaja E on vaatinut, että

- Lohiniementien liittymää ei tule sulkea.
- Rakennettavan yksityistien alle jää vasta kunnostettua peltoa ja pidentyvä yhteys lisää vuosittaisia kustannuksia.
- Liittymän sulkeminen ja korvaavien yhteyksien rakentaminen tulisi toteuttaa tulevissa valtatie 4 kehittämissuunnitelmissa, jotka muuttavat paljon tiejärjestelyjä.
- Lohiniementien liittymässä on hyvä näkyvyys, eikä se ole vaarallinen.

Hartolan kunta on todennut, että ko. tielinjauksen suunnittelussa tulee huomioida se, että uusi tielinjaus vaikuttaa mahdollisimman vähän olemassa olevaan maankäyttöön ja tielinjaus sijoittuu osin olemassa olevalle maatalouskäytössä olevalle tielle. Kunta pyytää huomioimaan, että tiehankkeesta aiheutuva haitta ja tienrakentamisen kustannukset tulee kokonaisuudessaan korvata kiinteistöjen omistajille.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on todennut, että

- liikennetutkimusten mukaan kolmihaaraliittymissä tapahtuu selvästi vähemmän liikenneonnettomuuksia kuin nelihaaraliittymissä ja valtatie suunnitteluperusteiden mukaisesti valtatie tasoliittymät tulee porrastaa.
- Lohiniementien liittymä on em. liikenneturvallisuuksyistä päätetty sulkea ja toteuttaa korvaava ajoyhteys Vuorenkyläntielle, jossa on valtatie liittymässä kanavoitu liittymä.
- Tiejärjestelyn alle jäävien maa-alueiden ja kiertohaittojen korvaukset ratkaistaan maantietoimituksessa.

Lausunnot

Hartolan kunta on ilmoittanut, että

- tiesuunnitelma parantaa liikenneturvallisuutta alueella ja on tarkoituksenmukainen kokonaisuus.
- Parantuva rinnakkaistieverkosto sujuvoittaa paikallista liikennettä. Kunta huomioi lausunnossaan, että nyt suunnitellun toteutuksen jälkeen vt 4 rinnakkais- tieverkosto on edelleen puutteellinen ja tulevaisuudessa on edelleen tarvetta kehittää rinnakkaistieverkosta valtatie 4:n varrella Hartolan kunnassa.
- Tiesuunnitelma on pääosin yhdenmukainen oikeusvaikutteisten kaavojen kanssa. Poikkeamiset kaavoista ovat vaikutuksiltaan vähäisiä ja sijaitsevat rantayleiskaavojen maa- ja metsätalousvaltaisella alueella.
- Kunta puoltaa tiesuunnitelman hyväksymistä muilta osin ja ehdollisesti koskien yksityisteitä Y13 ja Y42. Kunta puoltaa toteuttamista myös tältä osin, jos rantayleiskaavan mukaiset rakennuspaikat säilyvät. Yhteys Leppäniementien ja Rantatöyryntien välillä on tarkoituksenmukaista toteuttaa. Tiesuunnitelman linjauksessa tulee siltä osin huomioida maanomistajien oikeusturva sekä hankkeen kaavanmukaisuus. Rautavesi-Rusin rantayleiskaava on tarpeellisilta osin myöhemmin muutettava tiesuunnitelman mukaiseksi.
- Kunta on valmis luovuttamaan omistamansa maa-alueet korvauksetta tietar- koituksiin.
- Kunnalla ei ole huomauttamista suunnitelmassa esitettyihin hallinnollisen luokan muutoksiin tai lakkaamisiin.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toteaa, että

- valtatie 4 rinnakkaistieverkon puutteet on huomioitu käynnissä olevan toimenpideselvityksen (Valtatien 4 parantaminen välillä Lusi - Kanavuori) yhteydessä ja verkkoa tullaan kehittämään myöhemmissä parannushankkeissa. Näiden hankkeiden sisältö tai aikataulu ei ole vielä selvillä.
- Tiesuunnitelmaa on muutettu, koska yksityistiet Y13/Y42 olisivat poistaneet rantayleiskaavan mukaisen rakennuspaikan. Yksitystieyhteyttä Y13 ei rakenneta, vaan Leppäniementien korvaava yhteys järjestellään Leppäniementien pohjoisemman liittymän sekä Rantatöyryntien kautta.

Päijät-Hämeen liitto on ilmoittanut, että sillä ei ole lausuttavaa tiesuunnitel- masta, joka koskee valtatie 4 liittymäjärjestelyjä välillä Vuorenkyläntie (mt 6134) – Oravakivensalmi, Hartola.

Lahden museot on ilmoittanut, että

- Liittymäjärjestelyiden alueella sijaitsee seitsemän muinaismuistolain (295/1963) suojaamaa muinaisjäänöskohdetta ja kaksi muuta kulttuuriperin- tökohdetta.
- Muinaisjäänöskohteet on arkeologisesti tutkittu VT4:n tienparannusalueen osalta vuonna 2021 ja vapautettu näiltä osin rakentamiselle. VT4:n tienparan- nusalueen osalta kohteet tullaan poistamaan muinaisjäänösrekisteristä tutki- musraporttien valmistuttua vuoden 2022 aikana.
- Osa suunnitelman liittymistä ja rinnakkaisteista sijaitsee kuitenkin VT4:n tie- alueen ulkopuolella, muinaisjäänösalueella tai sen välittömässä lähdeisyy- dessä. Museo edellyttää näiden osalta seuraavaa:
 - Kirkkola 2 (mj.rek. 1000001435). Niiltä osin kuin suunniteltu rinnakkais- tien tiealue sijaitsee muinaisjäänösalueella jo tutkitun VT4:n tienparan- nusalueen ulkopuolella, on suoritettava arkeologiset kaivaustutkimukset. Lisäksi Kirkkola 2:n muinaisjäänösrajaus on tarkistettava Kirkkolantien eteläpuolella, suunnitellun rinnakkaistien tiealueen osalta ja tarvittaessa tutkittava kaivauksin.

- Hannula (mj.rek. 1000012280). Tutkitun osan ulkopuolella sijaitsevat kuopparakenteet 5 ja 6. Ko. rakenteet sijaitsevat suunnitellun tienparannuksen alueen välittömässä läheisyydessä. Jos tietä/tiealuetta levennetään/rakenteiden alueelle kohdennetaan maankäyttöä, on kyseiset rakenteet huomioitava ja tutkittava arkeologisin kaivauksin.
- Hiitlammensuo ja Hiitlammensuo 2 (mj.rek. 1000039502 ja 1000039503). Kohteet (tienpohja ja raivausröykkiö) on dokumentoitu riittävän kattavasti. Tarkemmalle jatkotutkimukselle ei ole tarvetta.
- Tutkimusten jälkeen Museovirasto antaa erillisen lausunnon, jonka myötä rakentamiselle ei ole muinaismuistolain mukaista estettä.
- Suunnittelualueen eteläosaan sijoittuu valtakunnallisesti arvokas Ruskealan ja Kirkkolan kylien kulttuurimaisema. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti suunnittelun ja rakentamisen tulee tällä alueella tapahtua kulttuuriympäristön ominaisuuksia vaalien. Suunnitelmassa on arvioitu alueelle toteutettavan rinnakkaistien maisemalliset vaikutukset vähäiseksi. Vastuunseurauksena pitäisi tarpeellisenä havainnemateriaalin laatimista vaikutusten arvioinnin tueksi. Mikäli tienrakennus vaurioittaa maisemassa merkittävän koivukujan lähimpiä puita, tulee ne korvata uusilla kookkailla taimilla.
- Suunnittelualueen pohjoisosassa valtatie itäpuolelle jää laaja maakunnallisesti arvokas Kissanmäki-Huiskanharjun maisema-alue, joka on viljelyseutua edustava maisematyyppi ja maisemallisesti merkittävä harjumuodostuma (Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014). Alueen melusuojausten maisemallisten vaikutusten arviointi on syytä täydentää selostukseen.
- Suunnitelmassa esitetään purettavaksi yhteensä viisi rakennusta, jotka yhtä lukuun ottamatta ovat kevytrakenteisia pieniä talusrakennuksia. Yksi rakennuksista on hirsirunkoinen, pitkään tyhjillään ollut entinen asuinrakennus noin 1900-luvun alusta. Alueellisen vastuunseurauksen korjausrakentamisen asiantuntija on käynyt katselmuksella kohteessa ja raportti katselmuksesta on lausunnon liitteenä. Rakennuksen hyväkuntoisen hirsikehikon ja ikkunoiden kierrättäminen uudiskäyttöön tulee selvittää ennen purkamista.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toteaa, että

- "Kirkkola 2" osalta suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet eivät ulotu jo tutkitun VT4:n tienparannusalueen ulkopuolelle muilta osin kuin Kirkkolantien eteläpuolella. Kirkkolantien eteläpuoliselta alueelta tarkastetaan muinaisjäännösalueen rajausta tarvittavin koetutkimuksin ja tarvittaessa kaivauksin.
- "Hannula" osalta suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet toteutetaan nykyisten teiden mukaisesti. Teitä tai tiealueita ei levennetä, eikä niiden ulkopuolelle kohdistu rakentamista.
- Ruskealan ja Kirkkolan kylien kulttuurimaisema-alueelle toteutettava rinnakkaistiejärjestely sijoittuu niin lähelle maanpintaa ja vastaa toteutukseltaan alueella jo olevia tieyhteyksiä, että erillisen havainnemateriaalin tuottamista ei ole pidetty tiesuunnitelmassa tarpeellisenä. Mahdollisesti vaurioituvat puut korvataan uusilla kookkailla taimilla.
- Laaditussa ja lausunnoilla olleessa tiesuunnitelmassa ei esitetä melusuojauksia vaan suunnittelualueen melusuojaukset toteutetaan voimassa olevan tiesuunnitelman "Valtatie 4 parantaminen välillä Hartola-Oravakivensalmi, 2009" mukaisesti. Melusuojausten maisemallinen arviointi on tehty ko. suunnitelman laadinnan yhteydessä.

Hämeen ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuunseurauksen kanssa on pidetty ympäristöasioita koskeva kokous 18.11.2021, jossa on todettu, että:

- valtatie rinnalle muodostuvalle yleiselle rinnakkaistielle ei tarvita pohjaveden suojausta, koska liikennemäärä on vähäinen (<200 ajon/vrk), tietä ei suolata ja tielle ei sallita vaarallisten aineiden kuljetuksia

- Yksityistiejärjestelyitä kohdistetaan RKY-alueelle "Ruskealan ja Kirkkolan kylien viljelymaisema". Haitallisia maisemavaikutuksia pyritään minimoimaan huolellisella suunnittelulla sulauttamalla tiet maisemaan, esim. toteuttamalla peltoalueen yksityistiet sorapintaisena ja pitämällä tien tasausviiva matalalla. Kirkkolantien puukuja huomioidaan. RKY-alue esitetään yleiskartalla ja tiesuunnitelmaselostuksessa.
- Lahden Museoilta pyydetään tiesuunnitelmasta lausunto
- Vuoden 2009 tiesuunnitelmassa on esitetty kiinteät muinaisjäännökset. Ne on käyty tutkimassa ennen rakennustöiden alkua kesällä 2020 niiltä osin, kuin kohteet ulottuivat tiesuunnitelman haltuunottoalueille. Kenttätöiden perusteella alueelle on lisätty kulttuuriperintökohteita ja ainakin kaksi kiinteää muinaisjäännöstä. Näiden osalta keskustellaan museon kanssa.
- Suunnitelmassa esitetään purettavaksi kaksi rakennusta Leppäniementiellä ja kaksi rakennusta sekä ulkovaja Ansiontiellä. Rakennusten mahdolliset kulttuurihistorialliset ominaispiirteet ja arvot tulee kuvata tiesuunnitelmassa.
- Purettavien rakennusten osalta tulee myös varmistaa, ettei siellä pesi lepakoita. Mikäli purettavat rakennukset todetaan havaintojen perusteella toimivan lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoina, on niiden hävittämiselle haettava luonnonsuojelulain mukainen poikkeamislupa.
- Suppalanlammen suojelu perustuu vesilakiin. Tässä suunnitelmassa ei esitetä toimenpiteitä Suppalanlammen läheisyyteen. Suppalanlammen eteläpuolelle ollaan perustamassa uusia luonnonsuojelualueita.
- Hanke on mahdollista toteuttaa luonnonsuojelualueiden ja kulttuuriympäristön kannalta tyydyttävällä tavalla. Hankkeen mahdolliset vaikutukset lepakoiden mahdollisiin lisääntymis- ja levähdyspaikkoihin ratkaistaan erillisen poikkeuslupaprosessin yhteydessä.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on todennut, että kokouksen jälkeen tehtyjen lepakkotarkastusten perusteella suunnitelmassa purettavaksi esitetyistä rakennuksista ei löytynyt viitteitä luontodirektiivin liitteen IV(a) lajien lisääntymis- tai levähdyspaikoista, eikä niiden purkaminen näin ollen edellytä luonnonsuojelulain poikkeuslupaa.

Sovelletut säännökset

Laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä (503/2005) 5, 10, 13, 15 h, 16, 17, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 27 a, 37, 39, 40, 43 e, 44, 45, 46, 56 a, 99, 105, 106, 107 §
Maantieasetus (924/2005) 3 §

Liikenne- ja viestintäministeriön asetus maanteiden ja rautateiden pääväylistä ja niiden palvelutasosta (933/2018) 2, 4 §

Tiedoksi antaminen

Päätös annetaan tiedoksi kiinteistön omistajille ja muille asianosaisille liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain 103 §:n mukaisesti sekä tämän lisäksi ilmoitetaan liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain 104 §:n mukaisesti muistutuksen tehneille, joiden osoite on tiedossa. Samanaikaisesti lähetetään tiesuunnitelman hyväksymispäätöksestä ilmoitus myös liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain 104 §:n edellyttämille viranomaisille.

Muutoksenhaku ja sen rajoitukset

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa säädetään.

Päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta siltä osin kuin tien sijainti ja tekniset ratkaisut on jo hyväksytty lainvoimaisesti oikeusvaikutteisessa kaavassa tai lainvoimaisessa yleissuunnitelmassa.

Päätöksen täytäntöönpano

Hyväksymispäätös on täytäntöön pantavissa valituksista huolimatta, ellei valitusta käsittelevä viranomainen toisin määrää.

Päätöksen täytäntöönpanoa edellyttämiin toimiin voidaan ryhtyä, kun hyväksymispäätös on annettu yleisesti tiedoksi liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain 103 §:n mukaisesti.

Päätöksen voimassaolo

Päätös tiesuunnitelman hyväksymisestä raukeaa, jos tietyötä ei ole osaksikaan aloitettu ennen kuin neljä vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jona tiesuunnitelma on saanut lainvoiman. Liikenne- ja viestintävirasto voi hakemuksesta pidentää määräaikaa enintään neljällä vuodella ja tämän jälkeen erityisistä syistä vielä yhdellä enintään neljän vuoden ajanjaksolla. Määräaikaa voidaan pidentää vain, jos tiesuunnitelma edelleen täyttää laissa säädetyt edellytykset.

Hyväksymismaksu ja sen määräytyminen

Tiesuunnitelman hyväksymisestä peritään hankkeen suuruuden mukaan maksuna 5000 euroa Uudenmaan ELY -keskukselta.

Maksu määräytyy Liikenne- ja viestintäviraston liikennettä koskevista maksullisista suoritteista annetun Liikenne- ja viestintäministeriön asetuksen (1255/2021) mukaan.

Muutoksenhaku hyväksymismaksusta

Hyväksymispäätöksestä ELY-keskukselta perittävästä maksusta voi tehdä oikaisun Liikenne- ja viestintävirastolle kuuden kuukauden kuluessa maksun määräämisestä valtion maksuperustelain (150/1992) 11 b §:n ja hallintolain (434/2003) 7 a luvun mukaisesti.

Lisätiedot

Tästä päätöksestä lisätietoja antaa Petteri Kukkola, puh 029 534 5000 tai sähköpostilla etunimi.sukunimi@traficom.fi tai kirjaamo@traficom.fi

Asian on ratkaissut johtava asiantuntija Petteri Kukkola ja esitellyt lakimies Sari Lajunen

Liite Valitusosoitus

Jakelu *Toimenpiteitä varten*
Uudenmaan ELY-keskus

Tiedoksi Väylävirasto

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Tähän päätökseen saa hakea muutosta Hämeenlinnan hallinto-oikeudesta kirjallisella valituksella.

Valitusaika

Määräaika valituksen tekemiseen on **kolmekymmentä (30) päivää** päätöksen tiedoksisaannista, tätä päivää lukuun ottamatta. Tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä (7) päivänä siitä, kun kuulutus ja kuulutettava asiakirja on julkaistu ELY -keskuksen internet-sivuilla. Valitusaika on siten kuulutuksen julkaisupäivä + 37 päivää.

Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arklauantai, saa valituksen toimittaa hallinto-oikeudelle ensimmäisenä arkipäivänä ennen virka-ajan päättymistä. Myöhästynyttä valitusta ei tutkita.

Valituksen sisältö

Valituksessa, joka osoitetaan Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle, on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta sekä yhteystiedot (osoite ja puh.nro)
- päätös, johon haetaan muutosta
- ne kohdat, joihin haetaan muutosta
- muutokset, joita vaaditaan
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Allekirjoitus

Muutoksen hakijan tai valituksen laatijan (laillinen edustaja tai asiamies) on allekirjoitettava valitus. Sähköisesti lähetettyä valitusta ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Liitteet

Valitukseen on liitettävä

- valituksen kohteena oleva päätös ja valitusosoitus
- selvitys siitä, milloin valittaja on saanut päätöksen tiedoksi (kuulutus)
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi
- valtakirja, mikäli on käytetty asiamiestä. Jos asiamies on asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiasiamies, valtakirjaa ei tarvita.

Valituksen toimittaminen perille

Valitus liitteineen on toimitettava hallinto-oikeudelle valitusajan kuluessa, viimeistään määräpäivänä klo 16.15 mennessä. Tämä koskee myös sähköpostitse tai sähköisessä asiointipalvelussa lähetettäviä asiakirjoja. Valitus ja muiden asiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Hämeenlinnan hallinto-oikeuden yhteystiedot
Käyntiosoite: Arvi Kariston katu 5, Hämeenlinna
Postiosoite: Raatihuoneenkatu 1, 13100 Hämeenlinna
Puhelin: 029 56 42200 (vaihde)
Faksi: 029 56 42269
Sähköposti: hameenlinna.hao@oikeus.fi

Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa (ei viranomaisille) osoitteessa:
<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Kustannukset

Hallinto-oikeuden oikeudenkäyntimaksu on 260 euroa. Oikeudenkäyntimaksua ei peritä, jos hallinto-oikeus muuttaa valituksenalaista päätöstä muutoksenhakijan eduksi.